

Темпові флуктуації як засіб виділення семантично-суттєвих мовленнєвих фрагментів

І. Д. Забужанська

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ, Україна

*Corresponding author. E-mail: innakeda@rambler.ru

Paper received 24.03.16; Accepted for publication 10.04.16.

Анотація. Статтю присвячено дослідженню особливості темпових показників сучасного поетичного мовлення на матеріалі американських віршованих текстів постмодернізму. У статті висвітлено результати акустичного аналізу тривалості ритмічних одиниць різного рівня складності, які беруть участь у фомуванні темпу. Особливу увагу приділено ролі темпу для виділення у поетичному мовленні семантично-суттєвих фрагментів.

Ключові слова: темп, ритм, поетичне мовлення, акустичний аналіз, флуктуація.

Вступ. Темп мовлення як швидкість вимови певних елементів мовлення (у нашому дослідженні складів) за певний проміжок часу слугує для виділення у мовленні семантично-суттєвих фрагментів. Наприклад, ті фрагменти мовлення, чий ступінь комунікативної важливості є низьким, зазнають флуктуацій темпу. Саму такі зміни темпових показників допомагають читачеві декодувати авторський задум поетичного твору.

Огляд літератури. Тісний зв'язок між ритмом і темпом пояснюється виокремленням темпу як складової ритму [5], а також основною ритмоформуючою функцією прискорення або уповільнення темпу мовлення, яка полягає у вирівнюванні сусідніх ритмічних одиниць за тривалістю, чим забезпечується їхня ізохронність [1, с. 39]. Більш того, зменшення або збільшення акустичних показників темпу у 1,3 – 1,8 рази є лінгвістично значущим [2, с. 71], що і сприяє декодуванню авторського повідомлення. Таким чином, темп як один із маркерів диференціації стилів мовлення допоможе сформувати інтегральну картину американського постмодерністського поетичного мовлення, у той час як акустичний аналіз ритмічних одиниць поетичного мовлення є необхідною складовою комплексної методики експериментально-фонетичних досліджень усного мовлення [1; 2; 3; 4].

Метою наукової розвідки є розгляд флуктуацій акустичних показників темпу як засобу виділення у мовленні семантично-суттєвих фрагментів.

Матеріали і методи. Акустичний аналіз ритмічних одиниць сучасного поетичного мовлення на матеріалі начитаних авторами американських постмодерністських віршованих текстів було проведено з метою об'єктивної перевірки суб'єктивних кореляційних характеристик мовлення, отриманих у результаті перцептивного аналізу. Інструментальні виміри, здійснені за допомогою низки комп'ютерних програм (Cool Edit Pro, Speech Analyzer, PRAAT тощо), уможливили чітку фіксацію даних з їх подальшою лінгвістичною інтерпретацією.

Результати та їх обговорення. Згідно із даними, отриманими у результаті акустичного аналізу, середньоскладова тривалість віршованого тексту «If You Are Over Staying Woke!» Морган Паркер становить 297 мілісекунд (далі – мс). Той фрагмент тексту, який був позбавлений розділових знаків, однак зберіг ідентичне графічне представлення, характеризується дещо пришвидшеним темпом, однак таке пришвидшення

(на 30 мс) не несе жодної лінгвістично-значущої інформації, що і було зазначено у ході аудиторного аналізу носіями мови. Відсутність темпових контрастів у межах тексту сприяє враженню монотонного ритму.

Розглянувши реалізацію апунктуаційного віршованого тексту «Whiteread Walk», на перцептивному рівні темп був оцінений аудитором-фонетистами як прискорений. Із акустичної точки зору виявилось, що він реалізувався із середньо складовою тривалістю у 207 мс. Реалізація тексту сприймалася як потік свідомості, флуктуації темпу не були зафіксовані. Більш того, важлива з точки зору прагматики інформація «Brooklyn Bombs over Baghdad», графічно маркована, не була актуалізована за допомогою темпових контрастів.

Особливим у контексті темпової організації є реалізація циклу віршованих текстів американського поета Д.Е. Пауелла, присвяченого ВІЛ-інфікованим людям. Поет реалізує текст у повільному темпі, що було об'єктивовано і на акустичному рівні. Відомий американський поет Д. Е. Пауелл пише та озвучує у схожій стильовій манері. Як відомо, поет був ВІЛ-позитивним, що, безумовно, вплинуло на стиль написання.

У наведеному нижче фрагменті віршованого тексту можна помітити наступну тенденцію. Д. Е. Пауелл відомий своїми винахідливими, синтаксично довгими віршами, у яких нерідко відсутня назва. Цей своєрідний вибір написання поет аргументує тим, що роблячи рядок довшим, він наче надає йому більше дихання, таким чином даючи трохи більше життя тим людям, чиє життя є дуже коротким. Очевидно, реалізація тексту, а саме уповільнений темп та насиченість тексту паузами наче відображає бажання поета збільшити тривалість життя за рахунок збільшення тривалості віршованого тексту. Таке виконання зумовлене, передусім, позалінгвальними чинниками, а також авторським задумом уповільнити хід життя, яке є коротким у хворих на СНІД.

У реалізації віршованого тексту Д. Е. Пауеллом, тобто авторському прочитанню, яскраво прослідковується зміна темпу на певних ділянках тексту, що було підтверджено результатами акустичного аналізу (у дужках позначено номери синтагм) :

(35)

(1) *Darling* (2) *can you kill me:* (3) *with your mickeymouse pillows*

(4) *when I'm a meager man.* (4) *with your exhaust pipe hose*

(5) *could you put me out: (5)when I'm a mite (6) a splinter*

(7) *a grain (8) a tatter (9) a snip(10) a sliver (11) a whit (12) a tittle.*

(13) *habited by pain (14) would you bop me on the nogging*

(15) *with a two by four (16) the trifle of me (16) pissing myself*

(17) *slobbering infantile:(18) or wheezing in an oxygen tent* [6, с. 77]

Модифікація темпу відбувається на тих ділянках тексту, які є комунікативно важливими та сприяють декодуванню авторського замислу. Темпова реалізація цього фрагменту є наступною: середньоскладова тривалість четвертої синтагми – 666 мс, що удвічі перевищує середньоскладову тривалість сусідніх синтагм. Тут поет, маніпулюючи середньо складовою тривалістю ритмічних одиниць, виокремлює та наголошує на своїй худорбі унаслідок хвороби. У синтагмах 5 – 11 поет порівнює себе в результаті цієї худорлявості з крапелькою, уламком, крупинкою, лахміттям, клаптиком, тріскою, крихтою, промовляючи це з пришвидшеним темпом. Поет перераховує ці слова, не приділяючи цьому значної уваги через те, що худорлявість є найочевиднішим візуальним проявом хвороби. Більш того, пришвидшений темп імплікує швидкість прогресування незупинної хвороби. Варто зазначити, що середньоскладова тривалість як корелят темпу збільшується у 12 синтагмі до 535 мс, яка є фінальною у цьому перерахуванні. Значення слова «*tittle*» – «найменша часточка, крихточка», яка за своїм значенням є найменшою від усіх попередніх.

Вісімнадцята синтагма вимовляється у повільнішому темпі, оскільки її середньоскладова тривалість становить 450,2 мс. Тут спостерігається акцентуація інформації за допомогою модуляції тривалості: *or wheezing in an oxygen tent* буквально означає «задихнутися у кисневій масці». Як відомо, кисневі маски навпаки створені для забезпечення людиною киснем. Автор має на меті зайвий раз наголосити на приреченість людини до смерті внаслідок невиліковної хвороби.

Аналогічні флуктуації темпу зафіксовано під час реалізації іншого віршованого тексту цього ж поета, а саме «*chapt. ex ex ex eye vee: in which scott has a birthday*» із циклу «*From Cocktails*».

Розглянемо ініціальний фрагмент даного тексту:

(36) *chapt. ex ex ex eye vee: in which scott has a birthday [many happy returns of the day, says piglet] and buys himself a puppy.* [6, с. 71]

У ході перцептивного аналізу виявлено, що темп цього фрагменту приховано натякає на те, що життя особи, яка описується у тексті, приречене на коротке існування. Результати акустичного аналізу підтверджують висловлене у ході слухового аналізу припущення. Синтагми *chapt. ex ex ex eye vee: ta in which scott has a birthday* реалізуються із середньоскладовою тривалістю у 568,5 мс і 351,3 мс відповідно. Позаяк наступна синтагма, *many happy returns of the day*, графічно виділена курсивом, має середньоскладову тривалість у 171,2 мс. Послідуючі синтагми, *says piglet / and buys himself a puppy*, реалізуються знову із середньоскладовою тривалістю у 305 мс та 211 мс

відповідно. Фраза *many happy returns of the day* традиційно вживається як привітання із днем народження і побажання щастя у наступних роках. Проте швидкий темп промовляння цієї фрази вказує на неважливість інформації та у даному випадку лише формальний характер вітального етикету. Адже іншому персонажу відомо, що особа є ВЛІ-інфікованою, а отже її життя апріорі не може бути довгим.

Віршованому тексту «*Year Zero*» в авторській реалізації Джошуа Кловера притаманний пришвидшений темп, оскільки середньоскладова тривалість становить 272 мс. Модуляції темпу нерекурентні, лише перша синтагма, яка складається із одного слова і є відокремленою обставиною, контрастує з усіма іншими, що не порушує загального монотонного ритму мовлення. У реалізації відбувається перенесення логічного фокусу на прислівник *now* задля висвітлення імпліцитного значення. Виділення прислівника в окрему синтагму та уповільнення його темпу свідчить про підвищення його семантичної ваги.

Можна стверджувати, що саме завдяки такому контрастному виділенню прислівника *now* поет має на меті переконати слухача у нагальності революційних змін, які слід провести саме зараз.

Якщо розглянути середню складову тривалість 27 синтагм цього тексту, то виявляється, що вона зазнає чергувань протягом усієї реалізації тексту. Причому зафіксовано, що чергуються синтагми із середньоскладовою тривалістю 113–163 мс із синтагмами, чия середньоскладова тривалість є значно більшою і сягає 524–589 мс. Синтагми із підвищеною середньо складовою тривалістю з'являються квазіперіодично.

Пришвидшений темп та наявність наддовгих пауз, таким чином, дають слухачеві комплексно сприйняти повідомлення та декодувати його, адже кожен рядок містить логічно завершену думку. Імпліцитно та експліцитно закладений у тексті заклик до змін вимагає пришвидшеного темпу, однак наявність наддовгих пауз сприяє роздумам, відтак прийняттю обдуманих рішень.

Висновки. Експериментальний аналіз уможливив об'єктивувати цифрові та відсоткові показники темпу сучасного поетичного мовлення. У результаті акустичного аналізу ми дійшли висновку, що темп сучасного поетичного мовлення має гетерогенний характер. Зазначені аудиторомі-фонетистами у результаті перцептивного аналізу темпові контрасти (повільний, сповільнений, помірний, прискорений, швидкий) знайшли своє підтвердження на акустичному рівні. Акустичним корелятом темпу є показники середньоскладової тривалості певних мовленнєвих фрагментів, які і були дослідженні у результаті проведення акустичного аналізу.

Викладене вище дозволяє стверджувати, що темп у сучасному поетичному мовленні на ґрунті американського постмодернізму є лінгвістично значущим елементом. Акустичний аналіз, проведений у межах цього дослідження, об'єктивував результати, отримані у ході перцептивного аналізу, та підтвердив ритмовтворчий характер темпу. Перспективним у подальшому вбачаємо поглиблене дослідження кореляцій темпу із семантикою віршованих текстів, зокрема їх образністю.

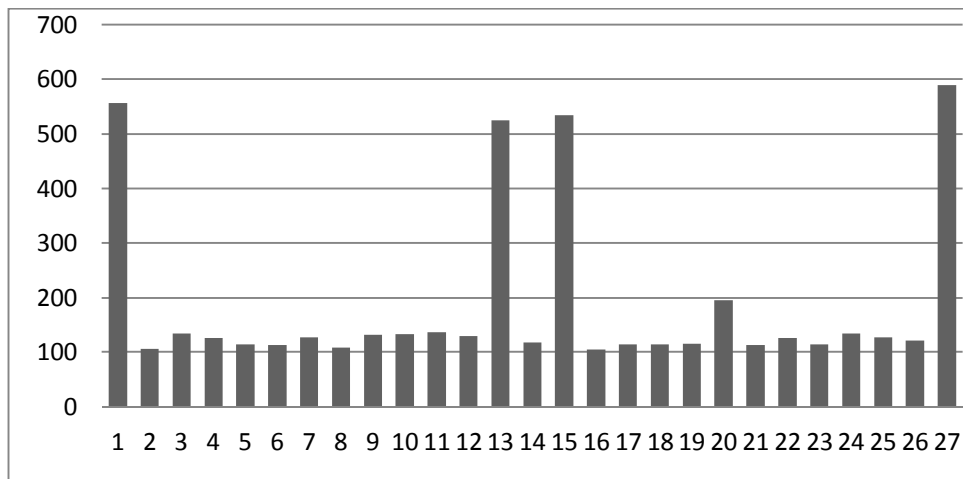

Рис. 1.1 Схема синтагматичної тривалості віршованого тексту «Year Zero»

ЛІТЕРАТУРА

1. Вольфовська О.О. Ритмічна організація промов сучасних політичних діячів Німеччини (експериментально-фонетичне дослідження) [Текст] : дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / О.О. Вольфовська; Київ. нац. лінгв.ун. – К., 2012. – 220 с.
2. Дубовский Ю. А. Анализ интонации устного текста и его составляющих / Юрий Александрович Дубовский. – Минск : Выш. шк., 1978. — 140 с.
3. Левицкий В. В. Квантитативные методы в лингвистике / Виктор Васильевич Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2007. – 264 с.
4. Стеріополо О.І. Система принципів і засобів організації фонетичного дослідження підготовленого і спонтанного мовлення / Олена Стеріополо // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. — Серія філологія, Т. 17. – №1. – 2014. – С.176 – 187.
5. Obermeier C. Aesthetic and emotional effects of meter and rhyme in poetry / Obermeier C., Menninghaus W., von Koppenfels M., Raettig T., Schmidt-Kassow M., Otterbein S., Kotz S.A. // Front. Psychology. 2013 Jan 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3560350/>
6. Rankie C., Sewell L. American Poets in the 21st Century .The New Poetics / Claudia Rankine, Lisa Sewell. Wesleyan University Press, 2007. – 400 pp.

REFERENCES

1. Dubovskii Yu. Analysis of the intonation of the oral text and its components / Yuri Alexandrovich Dubovskii. — Minsk: Your. wk, 1978. – . 140 p.
2. Levitsky, V. Quantitative methods in linguistics / Viktor Levitsky. – Vinnitsa: Nova Book, 2007. – 264 p.
3. Steriopolo AI The system principles and means of preparing and phonetic study of spontaneous speech / Elena Steriopolo // Bulletin of Kyiv National Linguistic University. — Series philology, T. 17. – №1. – 2014. – P.176 – 187.
4. Volfovska O.O. Rhythmic organization speeches modern politicians in Germany (experimentally-phonetic research) [text]. Dis. candidate. Philology. Sciences: 10.02.04 / O.O. Volfovska; Kiev. nat. ling.un. – K., 2012. – 220 p.
5. Obermeier C. Aesthetic and emotional effects of meter and rhyme in poetry / Obermeier C., Menninghaus W., von Koppenfels M., Raettig T., Schmidt-Kassow M., Otterbein S., Kotz S.A. // Front. Psychology. 2013 Jan 31: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3560350/>
6. Rankie C., Sewell L. American Poets in the 21st Century .The New Poetics / Claudia Rankine, Lisa Sewell. – Wesleyan University Press, 2007. – 400 pp.

Tempo fluctuations as a means of giving prominence to semantically significant speech fragments

I. Zabuzhanska

Abstract. The article investigates the features of modern tempo of poetic speech on the material of the American postmodern poetry texts. The article presents the results of the acoustic analysis of the duration of the rhythmic units of different levels of complexity, which form the tempo of the speech. Particular attention is paid to the role of tempo to highlight semantically significant fragments in the poetic speech.

Keywords: tempo, rhythm, poetic speech, acoustic analysis, fluctuation.

Темповые флуктуации как средство выделения семантически существенных речевых фрагментов.

II. Забужанская

Аннотация. Статья посвящена исследованию особенности темповых показателей современной поэтической речи на материале американских стихотворных текстов постмодернизма. В статье отражены результаты акустического анализа продолжительности ритмических единиц разного уровня сложности, которые формируют темп. Особое внимание уделено роли темпа для выделения в поэтической речи семантически существенных фрагментов.

Ключевые слова: темп, ритм, поэтическая речь, акустический анализ, флуктуация.